

ВАНТАЖНИЙ МИТНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ МИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Співак І.В. НТУУ «КПІ»

Стаття має на меті розкрити сутність вантажного митного комплексу як елемента митної інфраструктури, його складові, основні завдання та функції, визначити місце державного підприємства „Український вантажний комплекс”, ґрунтуючись на нормах митного законодавства України та міжнародно-правових нормах.

The article deals with the essence of freight customs complex as an element of customs infrastructure, its elements, main tasks and functions, determines the place of state concern “Ukrainian freight complex” on the basis of customs legislation of Ukraine and international legal norms.

Однією з найважливіших ознак сучасного етапу розвитку світової економіки є посилення інтеграційних процесів і як наслідок – зростання обсягу транснаціональних перевезень, міжнародного транзиту вантажів.

Вигідне географічне положення України на шляху основних транзитних потоків між Азією та Європою, наявність незамерзаючих морських портів та розвинутої мережі залізниць, автомобільних доріг, трубопроводів зумовлює її перевагу як країни-транзитера енергоресурсів, зокрема, нафти і нафтопродуктів.

Сучасний дорожньо-транспортний комплекс України за своїми функціональними параметрами має загальноєвропейське значення. Організація і розвиток на її території чотирьох міжнародних транспортних коридорів у складі єдиної транспортної системи TRACECA створюють реальні умови для комбінованої схеми перевезення вантажів найкоротшим шляхом у напрямку басейнів Балтійського, Чорного та Каспійського морів.¹ Реалізація Основної багатосторонньої угоди щодо

міжнародного транспортного коридору TRACECA вимагають уніфікації при кордонних процедур, єдиної політики справляння транзитних зборів та гармонізації законодавства щодо транзитних перевезень.

Інтеграція України в Європейську транспортну систему вимагає здійснення низки заходів, спрямованих на удосконалення транспортно-митної інфраструктури, розвиток системи страхування вантажів та їх інформаційного супроводу, впровадження сучасних технологій організації пунктів пропуску на державному кордоні.

Відповідно до положень ст. 2 Міжнародної конвенції про узгодження умов здійснення контролю вантажів на кордонах (Женева, 21.10.1982 р.), ратифікованої Україною 2002 р., з метою прискорення міжнародних перевезень вантажів державам-учасницям (Україною ратифіковано в 2002 р.) слід скоротити перелік вимог щодо дотримання формальностей, видів і тривалості контролю вантажопотоків.² А III-ю Міжнародною Євразійською конвенцією з проблем транспорту (Санкт-Петербург, 2003 р.) визначено «скорочення часу

простою на кордонах, пов'язаного з проходженням митного, санітарного контролю» однією з найважливіших засад інтеграційного процесу в євроазійську транспорту систему.

З огляду на це, актуальним є створення мережі залізниць, у межах міжнародних транспортних коридорів, терміналів, сучасних перевантажувальних комплексів (наприклад, Мостиська, Усатово, Одеса-Порт), оснащених великоваговими вантажопідійомниками «Caterpillar», порталними кранами нового покоління «Маріуполець» та іншим сучасним обладнанням, необхідним для обробки партій нафти та нафтопродуктів (в тому числі для накопичення суднових партій для переміщення в режимі «транзит»), а також розвинутої мережі вантажних митних комплексів (далі – ВМК) – суб'єктів, які реалізують найширший спектр операцій, необхідних для забезпечення транзиту.

Пріоритетним напрямком діяльності ДМСУ щодо мінімізації витрат на операції, пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів, є (відповідно до Концепції модернізації діяльності митної служби України від 17.10.2006 р.) створення досконалої митної інфраструктури як цілісного комплексу, який складають митні органи, установи та організації, а також суб'єкти митних правовідносин, які забезпечують здійснення митних формальностей шляхом надання відповідних послуг – митні брокери, страхові компанії, митні перевізники, транспортно-експедиційні компанії, склади тимчасового зберігання, митні

ліцензійні склади, термінали, автопорти та вантажні митні комплекси.

Вантажний митний комплекс є важливим елементом митної інфраструктури і визначається як розташований на визначеній митним органом ділянці території комплекс будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення переміщуваних через митний кордон України товарів і транспортних засобів.³ Відповідно до п. 1.6. Типового положення про вантажний митний комплекс як спеціалізовану митну організацію у ВМК включаються об'єкти, необхідні і достатні для здійснення митного оформлення вантажів, що перевозяться автомобільним і залізничним транспортом, для здійснення державних видів контролю, передбачених законодавством України.⁴

Кількість ВМК у відповідному транспортному вузлі, місця їх розташування, технічне оснащення, пропускна спроможність залежить від таких факторів як вид транспорту, вид вантажу, кількість пунктів перевалки вантажів тощо.

Проблемним в організації діяльності терміналів, ВМК є формальне виконання вимог організаційного, технологічного характеру, недостатній рівень технічного оснащення, а також недотримання прав і законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) в процесі надання їм відповідних послуг.

Основними завданнями ВМК є:

- підвищення ефективності митного контролю;

- скорочення часу простою транспортних засобів шляхом проведення митного оформлення за принципом „Єдиного офісу”;
- прискорення вантажообігу шляхом скорочення часу на перевантаження з одного виду транспорту на інший;
- зниження вартості перевезень вантажів;
- наближення якості послуг, що надаються, до рівня міжнародних стандартів;
- забезпечення стягнення максимуму митних платежів і зборів, передбачених чинним законодавством.

З огляду на потребу в забезпеченні дотримання законних прав і інтересів суб'єктів ЗЕД та у виконанні завдань, покладених на ВМК, нагальним є перехід від регламентації посередницького ринку митних послуг, в тому числі й тих, що надаються ВМК, відомчими актами ДМСУ до законодавчого регулювання зазначених відносин. Було б доцільним доповнити чинний Митний кодекс України статтею, яка б містила перелік послуг, що надаються суб'єктам ЗЕД, котрі переміщують товари через митний кордон України (наприклад, надання транспортно-експедиційних послуг, охорона та страхування вантажів; надання посередницьких послуг з декларування товарів; послуг зі зберігання товарів; виконання навантажувально-розвантажувальних операцій; організація сервісу для транспортних засобів; надання послуг інформаційного характеру з питань митної справи тощо).

Крім того, рівень облаштування ВМК є неоднаковим. Так, одні ВМК мають все необхідне для проведення митного кон-

тролю та митного оформлення: добре обладнані приміщення для роботи посадових осіб контрольних служб, належним чином обладнані складські приміщення, оглядові майданчики, сучасне обладнання для навантажувально-розвантажувальних операцій тощо, а в інших ВМК взагалі відсутні окремі складові його інфраструктури або ж вони обладнані з порушенням вимог чинного законодавства. Оскільки ж, відповідно до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (в ред. 1999 р.), митні органи (митні адміністрації) повинні впроваджувати стандартизацію та спрощення процедур, вдосконалення технологій митного контролю,⁵ то й інфраструктура будь-якого ВМК має відповідати певному стандарту. А, отже, було б доцільним закріплення на законодавчому рівні, зокрема в Митному кодексі України (далі – МКУ), норми щодо обов'язкових характеристик, елементів ВМК. Наприклад, конструкція огорожі по всьому периметру території ВМК має виключати будь-яку можливість несанкціонованого проникнення сторонніх осіб на територію комплексу або несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем. Інфраструктуру ВМК мають складати належним чином обладнані приміщення служб контролю, передбачених статтею 27 МКУ та представників Торговельно-промислової палати України, а також приміщення суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють декларування товарів і транспортних засобів, страхування вантажів, надання транспортно-експедиційних послуг; місця для здійснення

навантажувально-розвантажувальних операцій; місця для проведення огляду товарів, що обслуговуються комплексом; обладнані системами відеоспостереження за рухом товарів митний склад відкритого типу та склад тимчасового зберігання відкритого типу; забезпечені цілодобовою охороною місця для стоянки автотранспорту та транспортних засобів з вогнебезпечними вантажами; пункт технічного обслуговування вантажного автотранспорту; пункт громадського харчування та медичний пункт. Важливим також є забезпечення режиму зони митного контролю який виявляється в тому, що будь-яке переміщення вантажів за межі ВМК здійснюється лише після проходження всіх видів контролю і тільки з дозволу митного органу.

Митниця, в зоні діяльності якої функціонує ВМК, має право встановлювати додаткові вимоги щодо його облаштування.

Відповідно до ст. 71 МКУ ВМК може входити до Митної служби України як спеціалізована митна організація або належати на праві власності юридичній особі – резиденту, зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності.⁶

Можливість функціонування державного підприємства у сфері надання митних послуг передбачена Розпорядженням Кабміну України від 17.04.2008р. № 622-р „Про утворення державного підприємства” Український вантажний комплекс”. Відповідно до Розпорядження основними завданнями зазначеного державного підприємства є надання юридичним і фізичним особам послуг, пов'язаних із здійсненням

операцій з товарами, які перебувають під митним контролем.⁷

Доцільним вбачається розміщення підрозділів державного підприємства „Український вантажний комплекс” в тих пунктах пропуску, де відсутня належна митна інфраструктура.

Наслідком створення зазначеного державного підприємства є альтернатива на ринку митних послуг, що, своєю чергою, дасть можливість покращити екологічний стан на митному кордоні, підвищити рівень якості послуг, скоротити кількість випадків формального підходу у дотриманні вимог організаційного, технічного та технологічного характеру, передбачених Постановою Кабміну України від 07.04.2003р. № 476 „Про затвердження вимог, яким повинен відповідати вантажний митний комплекс, автопорт, автотермінал”.⁸ Крім того, поява державного підприємства „Український вантажний комплекс” надасть можливість встановити граничні розміри плати як за послуги, що безпосередньо пов'язані з процедурами митного оформлення (наприклад, декларування, зберігання, навантажувально-розвантажувальні), так і за послуги сервісного, інформаційного характеру, що, своєю чергою, призведе до скорочення кількості випадків завищення суб'єктами підприємницької діяльності вартості послуг, а, отже, сприятиме захисту інтересів споживачів митних послуг.

Пріоритетом у функціонування як новоутвореного державного підприємства «Український вантажний комплекс», так і тривалий час діючих приватних ВМК є

максимальне прискорення проходження вантажами всіх передбачених законодавством видів контролю на кордоні. Як приклад, в діючих у пунктах пропуску «Ягодин», «Шегині» ВМК створено умови для здійснення контролю різними службами одночасно. Функціонування таких ВМК забезпечує цивілізовані умови перевезення вантажів.

Створення цивілізованого ринку митних послуг (на засадах законності, прозорості та добросовісної конкуренції) сприятиме прискоренню процедур митного оформлення, підвищить ефективність митного контролю та інших видів державного контролю, передбачених чинним законодавством. Дієвість же та ефективність митних процедур може істотно вплинути на економічну конкурентноздатність держави, зокрема, на її транзитну привабливість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коцан Н.Н. Територіальна організація митної діяльності в Україні. - Луцьк, 2005. – с. 318.
2. Зеркалов Д.В. Транспортное обеспечение международной торговли: справочник. – К.: Дакор, КНТ, 2007. – 628 с.
3. Лист ДМСУ від 28.09.2002 р. № 11/4-19-8775- ЕП.
4. Наказ ДМСУ №647 від 31.07.07р. «Про затвердження Типового положення про вантажний митний комплекс як спеціалізовану митну організацію // Таможений брокер. – 2007. - №8 (123).
5. Зеркалов Д.В. Транспортное обеспечение международной торговли: справочник. – К.: Дакор, КНТ, 2007. – 628 с.
6. Митний кодекс України: Науково-практичний коментар. – Київ: Правова Єдність, 2008. – 757 с.
7. Розпорядження Кабміну України від 17.04.2008р. № 622-р „Про утворення державного підприємства” Український вантажний комплекс”// Офіційний вісник України. – 2008.
8. Постанова Кабміну України від 07.04.2003р. № 476 „Про затвердження вимог, яким повинен відповідати вантажний митний комплекс, автопорт, автотермінал” // Офіційний вісник України. – 2008.